

stort Arbejde i Gang for en Reform af Historieundervisningen. En Oversigt over alle disse Bestræbelser ved Arkivar Harald Jørgensen foreligger andetsteds i dette Tidsskrift (10. Rk. II Bd. S. 619 ff). I denne Forbindelse skal alene gentages, at ogsaa den internationale Historiker Komité har været med i Arbejdet og desangaaende nedsat en særlig Kommission med Franskmanden Professor Glotz som Formand og Prof. Otto Brandt som Sekretær. Fra dansk Side har Professor Aage Friis og afdøde Rektor Maria Nielsen deltaget i Forhandlingerne. Kommissionen har indhentet Rapporter fra de enkelte Lande om Historieundervisningen ved Folkeskolerne og i de højere Skoler og har ligeledes sat en Enquête i Gang vedrørende Universitetsundervisningen. For Danmarks Vedkommende er Rapporter bleven udarbejdet af Frk. Maria Nielsen, Seminarieførstander Ernst Larsen, Lektor Kretschmer og Harald Jørgensen, og den første havde tillige kort før sin Død faaet til Opgave at udarbejde den fælles Generalrapport vedrørende de højere Skoler.

Som det vil ses, har det internationale historiske Samarbejde hidtil heldigt overvundet Tidens mange Vanskeligheder. Det er dog et Vidnesbyrd om truende Fare, at Komiteen paa sit Møde i Haag har fundet det nødvendigt at kræve Respekt for Videnskabens Frihed:

»Le comité international des Sciences historiques, convaincu que la liberté absolue des recherches, conquise en principe au cours du dernier siècle, est une condition impérieuse des progrès continus des sciences et des lettres, ayant observé que les luttes politiques, économiques et sociales des temps présents tendent à restreindre cette liberté, fait appel aux gouvernements de toutes les nations civilisées pour leur demander de maintenir la liberté des recherches et des chercheurs dans son intégrité, avec l'idée que la vérité, qui est le but idéal de tous les travaux scientifiques, ne pourra résulter que des efforts et des études diverses d'hommes différents.«

Axel Linvald.

24. Februar 1934 døde Arkæologen Dr. Sophus Müller, næsten 88 Aar gammel. Med ham er en af de sidste store Skikkelser fra de humanistiske Videnskabers Blomstringstid i Slutningen af forrige Aarhundrede gaaet bort. Fra Worsaaes Død i 1885 ledede han det forhistoriske Studium i Danmark med sin blændende Intelligens og sin haarde, ubøjelige Vilje, en rank Herskernatur, stræng i sine Krav til sig selv som til sine Medarbejdere. Ved

Nationalmuseets Organisation i 1892 blev han Direktør for dets første Afdeling og sad i dette Embede indtil 1921, men sine arkæologiske Studier fortsatte han med usvækket Kraft lige til det sidste. Faa Uger før sin Død udsendte han et stort Skrift om Jernalderens Kunst, hvorpaa han i Aaringer under sine daglige Besøg paa Museet havde arbejdet.

Sophus Müller hørte til de meget stærke Personligheder, som vor Tid ellers ikke er rig paa og ligesom ikke har Plads til. Han var kamplysten som faa, Strid var ham en Livsfornødenhed, og han skabte den undertiden, hvor den i og for sig var ganske unødvendig. Utvivlsomt var han mere beundret end elsket, beundret selv af sine Modstandere, frygtet selv af sine Venner og Medarbejdere. En mærkelig Blanding af en gammeldags korrekt Embedsmand, konservativ og national i sit Livssyn, og en Spotter, som med næsten sagnagtig Respektløshed lod sit ustyrlige Vid spille over Personer og Forhold.

Som Forsker har han været grundlæggende. Maaske ikke banebrydende i samme Grad som Worsaae, hvis Lærling han var, og hvis Værk han forsvarede overfor Angreb og gav den egentlige videnskabelige Underbyggelse. Han var for kritisk og maadeholden til at naa den store Genialitet, hans Styrke var den indtrængende Gennemarbejdelse af et Stof og Gennemprøvelse af et Synspunkt. I alt hvad han har givet fra sig, Afhandlinger saavel som større Skrifter, er hver Side præget af hans Klarhed og Stringens, de indeholder aldrig noget overflødigt eller ligegyldigt. Hans Hovedværk *Vor Oldtid* (1897), den første udførlige Oversigt over, hvad de arkæologiske Fund og Mindesmærker kan lære os om vore fjerne Forfædres Kultur og Livsforhold, er nok populær i sin Form, men den videnskabelige Stringens er ikke derfor ofret. Det er den samlede danske Arkæologis betydeligste litterære Indsats. At den nu efter snart 40 Aars Forløb i mange Afsnit er forældet, har han selv ved sine utrættelig fortsatte Studier været med til at bevirke. De fleste af sine videnskabelige Undersøgelser, lige fra Doktordisputatsen om *Dyreornamentikken i Norden* (1880), har han publiceret i Afhandlingsform i Oldskriftselskabets Skrifter, hvis Udgivelse han selv fra 1881 til 1920 ledede, i »Aarbøger for nordisk Oldkyndighed« samt i den af ham skabte, statelige Serie »Nordiske Fortidsminder«, hvori bl. a. Müllers og Neergaards store Værk om *Danevirke* (1903) kom. Et grundlæggende systematisk Arbejde er hans *Ordning af Danmarks Oldsager* (1888—95), og saare typisk for hans hele Indstilling overfor det arkæologiske Materiale er det skønne og monumentale tre-Binds Værk om *Oldtidens Kunst* (1918—34). Han elskede Oldsagerne, uromantisk, men ikke derfor

mindre brændende, han fordybede sig med Kenderblik i deres kunstfærdige Tildannelse og tolkede dem derudfra. Denne kunstindustrielle Betragtningssmaaede vil sikkert blive ved med at være en af de væsentligste for Arkæologien, selv om en berettiget Reaktion mod dens Overherredomme i Øjeblikket gør sig stærkt gældende. Men for de bebyggelseshistoriske Studier, som nu saa stærkt optager Sindene, har Sophus Müller selv banet Vejen gennem en Række mesterlige Afhandlinger, først og fremmest den epokegørende *Vej og Bygd* (Aarbøger 1904), hvortil senere sluttede sig hans Studier fra Vendsyssel og Sønderjylland (smstds. 1911—14). Ogsaa hans Boplads-Studier fortjener at nævnes i denne Sammenhæng (1906 og 1919). P. N.

10. August 1934 døde Anna Hude 76 Aar gammel. Hun hørte til den ældste Kreds af Kr. Erslevs Elever og modtog som de andre afgørende Tilskyndelser gennem hans inciterende Undervisning og gennem Samarbejdet med ham. Erslevs ledende Haand spores i Prisaafhandlingen: »En Fremstilling og Kritik af de nyere Opfattelser af Spørgsmaalet om Lensvæsenets Opkomst«, for hvilken Anna Hude fik Universitetets Guldmedaille 1888, og ligeledes i hendes maalbevidste og stringente Arbejde: *Danehoffet*, hvorved hun — som den første Kvinde ved Københavns Universitet — vandt Doctorgraden 1893; karakteristisk er det, at Udgangspunktet var et kildekritisk Spørgsmaal, og at Undersøgelsens Omraade er meget skarpt, for skarpt afstukket.

Allerede som Student havde Anna Hude været Erslevs Hjelper ved Udgivelsen af »Aktstykker og Oplysninger til Rigsraadets og Stændermødernes Historie i Kristian IV.s Tid«; siden var hun Medudgiver af »Repertorium diplomaticum regni Danici mediævalis«. For Rigsarkivet, hvor hun var ansat fra 1889 til 1910, da hun ægtede Kr. Erslev, udgav hun sammen med F. Falkenstjerne *Sønderjydske Skatte- og Jordebøger* (1895—99). Men hendes videnskabelige Production standsede meget tidligt. En dyb Trang til Livsforstaaelse førte hende til religiøs Speculation og religionspsychologiske Studier, bort fra Historien. Ellen Jørgensen.

3. Februar 1934 døde den tyske Retshistoriker Max Pappenheim i en Alder af 74 Aar. Pappenheim var i en lang Aarrække (1888—1928) Professor ved Universitetet i Kiel, hvor han foruden Retshistorie docerede tysk Privatret, Handelsret og Søret og hans største videnskabelige Arbejde, *Handbuch des Seerechts*, falder